

Minjastofnun
Íslands

The Cultural
Heritage Agency
of Iceland

Umhverfis- og skipulagssvið

Suðurgata 39
101 Reykjavík

(354) 570 13 00

www.minjastofnun.is

Kennitala: 440113-0280

Skipulagsstofnun
Þórdís Stella Erlingsdóttir
Borgartúni 7 b
105 Reykjavík

Reykjavík 8. október 2021
MÍ202110-0047/ 6.07 / K.M.

Efni: Breikkun Suðurlandsvegar: Fossvellir – Hólmsá. Hliðarvegur í Lækjarbotnum.

Minjastofnun Íslands hefur móttekið tölvupóst Skipulagsstofnunar frá 24. sept. s.l. þar sem óskað er eftir umsögn um hvort ofangreind framkvæmd skuli háð mati á umhverfisáhrifum.

Kristinn Magnússon
Verkefnastjóri
kristinn@minjastofnun.is

Á undanförunum árum hefur Vegagerðin unnið að breikkun Suðurlandsvegar frá Hólmsá ofan Reykjavíkur að Hveragerði með tilheyrandi vegamótum, hliðar- og tengivegum. Mat á umhverfisáhrifum framkvæmdarinnar fór fram árið 2009. Framkvæmdin sem hér er til umfjöllunar er lagning 1200 m hliðarvegar á milli núverandi vegar að Waldorfskóla og vegar um Lækjarbotnaland. Tilgangur framkvæmdarinnar er að bæta aðgengi að Waldorfskóla og frístundabyggð í Lækjarbotnalandi eftir að umferð verður hleypt á tvöfaldan Suðurlandsveg á milli Hólmsár og Fossvallar. Ekki var gert ráð fyrir hliðarveginum í matsskýrslu árið 2009.

Fjallað er um fornleifar í skýrslu Vegagerðarinnar. Eins og þar segir kom árið 2020 út skýrsla Fornleifafræðistofunnar, *Fornleifaskráning í upplöndum Kópavogs*. Í skýrslunni er m.a. gerð grein fyrir skráningu fornleifa í Lækjarbotnum. Nokkrar fornleifar voru skráðar á og í nágrenni fyrirhugaðs framkvæmdasvæðis hliðarvegarins.

Nálægt svokölluðum Tröllabörnum eru tvö gerði sem í fornleifaskráningarskýrslunni hafa númerin 67:1 og 68:1. Austan við gerðin er hóll sem hefnist Túnhóll. Á honum er bæjarrústir Lögbergs, síðar Lækjarbotna (64:1) og fleiri mannvirkja sem tilheyrðu sama bæ, tóftir fjárhúss (64:2), túngarður (64:3) traðir (64:4) og rúst (64:5). Á Túnhól er líka heimagrafreitur (63:1).

Fjallað er um áhrif fyrirhugaðrar vegagerðar í kafla 7.4 í skýrslu Vegagerðarinnar. Þar segir að hliðarvegurinn muni ekki hafa áhrif á gerðin (67:1 og 68:1) við Tröllabörn. Vegurinn mun liggja mjög nærri

Vakin er athugi á því að skv. 51 gr. laga um menningarmínjar nr. 80/2012 eru ákvarðanir Minjastofnunar Íslands skv. 20., 23., 24., 28., 42. og 43 gr. sömu laga endanlegar á stjórnslustigi og ekki kærnlegar til æðra stjórnvalds. Jafnframt er vakin athugi á því að skv. 21. gr. stjórnslulaga nr. 37/1993 getur aðili máls óskað eftir skriflegum rökstuðningi stjórnvalds fyrir ákvörðun hafi slíkur rökstuðningur ekki fylgt ákvörðuninni þegar hún var tilkynnt. Beiðni um rökstuðning fyrir ákvörðun skal bera fram innan 14 daga frá því að aðili var tilkynnt ákvörðunin og skal stjórnvald svara henni innan 14 daga frá því hún barst.

gerðunum en þó mun Botnalækur liggja á milli vegarins og gerðanna og verja gerðin fyrir raski á meðan á framkvæmdum við veginn stendur. Minjastofnun telur engu að síður mikilvægt að verktökum verði gerð grein fyrir staðsetningu gerðanna til að koma í veg fyrir að þau raskist af vangá.

Túngarðurinn (64:3) umlykur minjarnar á Túnhól að norðan og vestanverðu. Í skýrslu Vegagerðarinnar segir að minjarnar (63:1, 64:1, 64:2, 64:4 og 64:5) innan túngarðsins verði ekki fyrir áhrifum af framkvæmdinni. En hins vega þurfi að skerða um 70 m af austurenda túngarðsins þar sem hann liggur norðan við Túnhól.

Túngarðurinn liggur á þessu svæði í brekkunni neðan við gamla bæjartúnið. Trjám hefur verið plantað þar sem garðurinn liggur á þessu svæði. Gamla túnið liggur nokkru ofar og því ólíklegt að þarna sé að finna nokkra aðra mannvist en garðinn sjálfan. Í skýrslu Fornleifafræðistofunnar segir um garðinn: *Um grasi gróinn hól (Túnhóll) í Lækjarbotnum. Um 75 m SV af Þjóðvegi 1... Á um 150 x 350 m stóru svæði (NV - SA). Úr grjóti, 0,7 - 4 m breiður og 0,2 - 0,4 m hár. Garðurinn umlykur næstum því allan hólinn, en þó ekki í SV, því þar er lækur (Túnlækur). Við NA hliðina, nálægt miðju, gengur um 55 m langur garður, samhliða aðal túngarðinum. Er hann um 5 m neðar í brekkunni.*

Eins og fram kemur í lýsingunni þá liggur garður samhliða aðal túngarðinum að norðanverðu. Í skýrslunni er mynd af þessum garði. Garðurinn er ekki sýndur á loftmynd í skýrslu Vegagerðarinnar. Sjá má túngarðinn á loftmynd sem fylgir þessari umsögn. Svo er að sjá sem hann liggi u.þ.b. á milli stöðva 640 og 670. Garðurinn er ekki beinn.

Minjastofnun Íslands leggst ekki gegn því að hluta túngarðsins (64:3) verði raskað vegna fyrirhugaðrar vegagerðar. Gæta verður þess þó að raskinu verði haldið í lágmarki og það verði ekki meira en brýna nauðsyn ber til. Þann hluta garðsins, sem liggur meðfram Suðurlandsvegi að norðanverðu og ekki verður raskað, þarf að girða af á meðan á framkvæmdum stendur til að koma í veg fyrir að túngarðurinn raskist af vangá. Gæta þarf þess að garðurinn sem liggur samhliða túngarðinum nær Suðurlandsvegi verði einnig girtur af á meðan á framkvæmdinni stendur til að honum verði ekki raskað.

Fjallað er um efnisþörf og efnistöku í kafla 6 í skýrslu Vegagerðarinnar. Þar segir að heildarefnisþörf í hliðarveginum sé metin innan við 20.000 m³. Þar af sé reiknað með að u.þ.b. 14.000 m³ komi úr námum. Efnið verði tekið úr viðurkenndum námum í rekstri. Efnistaka vegna verksins hefur því ekki áhrif á fornleifar.

Minjastofnun Íslands telur að fyrir liggi fullnægjandi upplýsingar um fornleifar á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði og um áhrif framkvæmdarinnar á fornleifarnar. Að því gefnu að gengið verði að

kröfum Minjastofnunar sem fram koma í þessu bréfi telur stofnunin að ofangreind framkvæmd skuli ekki háð mati á umhverfisáhrifum.

Bent skal á að í 21. gr. laga um menningarminjar (Nr. 80/2012) stendur m.a.: *Fornleifum, sbr. 3. mgr. 3. gr., jafnt þeim sem eru friðlýstar sem þjóðminjar og þeim sem njóta friðunar í krafti aldurs, má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi, framkvæmdaraðili né nokkur annar, spilla, granda eða breyta, hylja, laga, aflaga eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar Íslands. Og á 2. mgr. 24. gr. sömu laga sem hljóðar svo: Ef fornminjar sem áður voru ókunnar finnast við framkvæmd verks skal sá sem fyrir því stendur stöðva framkvæmd án tafar. Skal Minjastofnun Íslands láta framkvæma vettvangskonnnun umsvifalaust svo skera megí úr um eðli og umfang fundarins. Stofnuninni er skylt að ákveða svo fljótt sem auðið er hvort verki megí fram halda og með hvaða skilmálum. Óheimilt er að halda framkvæmdum áfram nema með skriflegu leyfi Minjastofnunar Íslands.*

Virðingarfyllst,
f.h. Minjastofnunar Íslands

Kristinn Magnússon
verkefnastjóri

Sent í tölvupósti:

Skipulagsstofnun (skipulag@skipulag.is)

Þórdís Stella Erlingsdóttir (thordis.stella.erlingsdottir@skipulag.is)

Skjal sótt af '00000000000' dags: 20.08 2026

Garður við hliðina á tungaöldinum, sjá 64:3.

